Syksyn ensimmäinen uusi produktio oli Verdin viimeinen ooppera Falstaff.

The first new production of the Autumn was Falstaff by Verdi.

Kausi 2009 Kansallisoopperassa

Loppukevät ja alkusyksy

Season 2009 at the Finnish National Opera

Late Spring and early Autumn

Kevätkauden päätti **Richard Straussin** *suurteos Nainen vailla varjoa.*

The spring season came to a close with performances of **Richard Strauss's** *colossal Die Frau ohne Schatten.*

Kuva: Stefan Bremer

Teksti / Text:
Jack Leo

Kansallisoopperan loppukevät ja alkusyksy jatkoivat lama-ajan keskimääräistä varovaisempaa ohjelmistopolitiikkaa, eikä mukana ollut oikeastaan lainkaan riskiteoksia. Poikkeuksena voi ehkä pitää *Naista vailla varjoa*, joka päätti kevätkauden, mutta muuten tarjolla oli lähinnä taattuja yleisömenestyksiä kuten *Figaron häät*, *Così fan tutte* ja *Andrea Chénier*. Syksyn ensimmäinen uutuusteos, **Verdin** *Falstaff*, on suurelle yleisölle ehkä hieman tuntematon teos, mutta kuuluisa säveltäjä takaa mitä varmimmin yleisön kiinnostuksen.

Gabriel, tule takaisin!

Alminsalin puolella tosin oli tarjolla suomalaista oopperaa. Vapputunnelmiin sopivasti Alminsalissa esitettiin huhti-toukokuun vaihteessa **Ilkka Kuusiston** *Gabriel, tule takaisin!* –iloittelu. Tämä kevyen oopperan ja läpisävelletyn musikaalin välimaastossa liikkuva teos perustuu **Mika Waltarin** näytelmään, jossa herrasmieshuijari yrittää narrata kahdelta vanhaksi piiaksi jääneeltä sisarukselta sievoisen summan rahaa. Onneksi tätejään fiksumpi sisarentytär tajuaa mistä on kyse, eikä omaisuutta lopulta menetetäkään. Koettelemuksista huolimatta tädit saivat maistaa oikeaa elämää ja lausuvat yhdessä tuumin oopperan iskulauseen. **Jussi Tapolan** ohjaus tekee täyttä oikeutta **Esko Elstelän** kekseliäälle libretolle, ja **Anna Kontekin** aina yhtä tyylikkäitä lavastuksia on ilo katsella.

Gabriel, tule takaisin! tarjoaa varsin herkulliset roolit laulajille, eikä ihme että **Sauli Tiilikainen** ja **Päivi Nisula** vaikuttivat nauttivan osistaan täysin rinnoin. **Laura Pyrrö** teki vaikutuksen sisarentyttärenä, ja **Mia Huhta**, **Simo Mäkinen** ja **Sari Nordqvist** tekivät luotettavaa työtä muissa rooleissa. Minun piti kuitenkin ihmetellä, miksi laulajien sähköinen äänentoisto katsottiin tarpeelliseksi Alminsalin kokoisessa tilassa. Hannu Bister johti sopivan energisesti.

Nainen vailla varjoa

Kevätkauden päätti **Richard Straussin** suurteos *Nainen vailla varjoa*. Tämä ooppera on Straussin ja Hofmannsthalin yhteistyön selvästi kunnianhimoisin teos, mutta kaikessa mahtipontisuudessaan *Nainen vailla varjoa* on viime kädessä epäonnistunut. Hofmannstha-

Kuva: Heikki Tuuli

Gabriel, tule takaisin! perustuu Mika Waltarin näytelmään.

Gabriel, Come Back! is based on a play by Mika Waltari.

The late spring and early autumn seasons at the FNO continued the conservative line in repertoire induced by the credit crunch, and thus contained no risky operas. *Die Frau ohne Schatten*, which ended the spring season, could be considered an exception, but apart from this only such stalwart audience favourites like *The Marriage of Figaro*, *Così fan tutte* and *Andrea Chénier* were on offer. The first new production of the autumn was **Verdi's** *Falstaff*, a work perhaps not so well known to the larger opera-going public, but the famous composer would surely guarantee a high level of interest.

Gabriel, Come Back!

However, less well-known Finnish works were put on in the smaller Alminsali auditorium. **Ilkka Kuusisto's** light-hearted *Gabriel, Come Back!* was performed in late April and early May. This piece, which is something in between an operetta and a through-composed musical, is based on a play by the noted Finnish writer **Mika Waltari**. The story is about a con artist who is trying to trick two sisters, spinsters both, into giving him a considerable amount of money. Luckily, the spinsters' niece, being cleverer than her aunts, gets wise to the plot and prevents the loss of their fortune. In spite of their tribulations, the sisters have finally got a taste of life, and this prompts them to invoke the title of the opera. **Jussi Tapola's** production does full justice to **Esko Elstelä's** inventive libretto, and **Anna Kontek's** stylish sets were as pleasurable to watch as ever.

Gabriel, come back! has some pretty juicy roles, and so it was hardly surprising to see **Sauli Tiilikainen** and **Päivi Nisula** enjoying themselves wholeheartedly. **Laura Pyrrö** made an impression as the clever niece, and **Mia Huhta**, **Simo Mäkinen** and **Sari Nordqvist** acquitted themselves well in the other roles. However, I had to wonder why

Kuva: Heikki Tuuli

lin libreton symboliikan yltäkylläisyys on varsinaisen suo, josta ei oikein ota selvää. Tästä on seurauksena se, että draama ja henkilöt jäävät melkoisen etäisiksi. Samaa voi sanoa Straussin musiikista: loistokkuutta riittää, etenkin suurissa orkesterivälisoitoissa, mutta varsinaista tunnetta hän saa aikaan vain hetkittäin. Lähes neljä tuntia kestävä teos on toki suuri kokemus, mutta ei samalla tavalla emotionaalisesti puhutteleva kuten esimerkiksi *Ruusuritari* tai *Elektra*.

Nainen vailla varjoa on kuitenkin Kansallisoopperan näyttävimpiä produktioita, joten sitä kelpaa esittää. **Michael Hampen** ohjaus hyödyntää näyttämötekniikkaa tehokkaasti, ja efektit ja näyttämökuvat ovat hyvin vaikuttavia. Tosin tällä kertaa (20.5.) minun piti ihmetellä, mihin itsestään pataan pomppaavat kalat olivat jääneet.

Leif Segerstam palasi pitkästä aikaa Kansallisoopperan orkesterimonttuun, ja sai kotiyleisöltään raikuvat aplodit jo ennen esityksen alkua. Valitettavasti hän ei täysin lunastanut odotuksia, ja esitys oli hieman epätasainen. Kohdin Segerstam sai loihdittua orkesterista upean romanttista sointia ja valtaisia nousuja, mutta hetkittäin – etenkin silloin kun myös Straussin inspiraatio hiipuu – Segerstam tuntui menettävän innostuksensa ja musiikki jäi tyhjäkäynnille. Näin ollen näytökset eivät muodostaan ehyitä musiikkidramaattisia kaaria, vaan kyseessä oli pikemminkin tasapaksusta taustasta nousevia mahtavia kohokohtia.

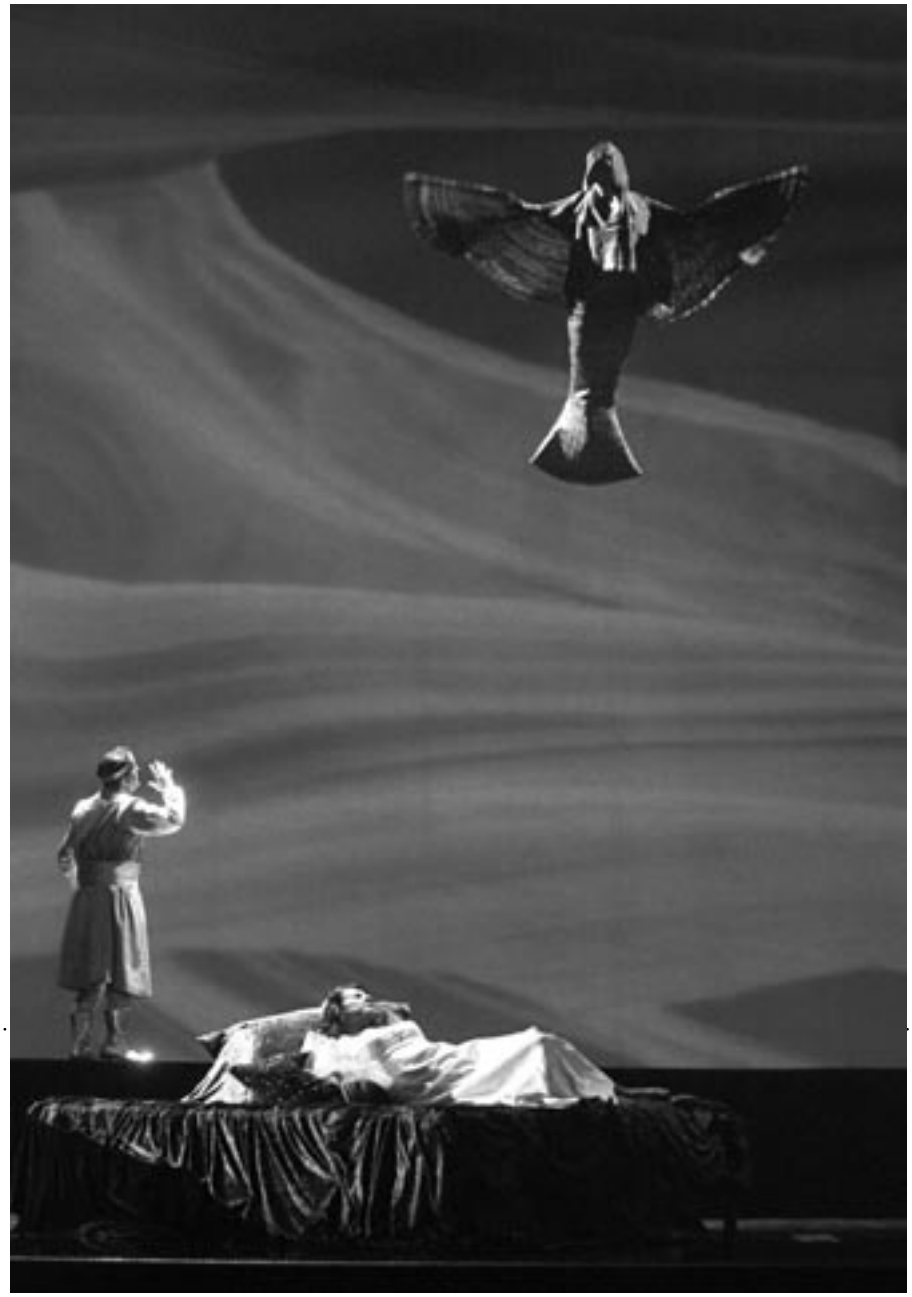

Nainen vailla varjoa on Kansallisoopperan näyttävimpiä produktioita.
Die Frau ohne Schatten is one of the most visually imposing productions at the FNO.

the production team had thought that electronic amplification of the singers would be necessary in a space as small as the Alminsali. **Hannu Bister** conducted with plenty of energy.

Die Frau ohne Schatten

The spring season came to a close with performances of **Richard Strauss's** colossal *Die Frau ohne Schatten*. This opera is by far the most ambitious piece born from the collaboration of Strauss and **Hofmannsthal**, but in all its magnificence *FroSch* is ultimately a failure. Hofmannsthal's libretto is a veritable swamp of obscure symbolism, and this results in both the drama and the characters remaining quite distant. The same can be said of Strauss's music: there is plenty of brilliance, particularly in the great orchestral interludes, but there are precious few moments that are truly emotionally gripping. The four-hour-long opera is certainly impressive in the extreme, but it is not as emotionally engaging as say *Der Rosenkavalier* or *Elektra*.

FroSch is nonetheless one of the most visually imposing productions at the FNO and so deserves to be revived. **Michael Hampe's** production makes efficient use of the technology of the FNO stage, and consequently the effects and various scene changes were quite thrilling. However, this time (May 20) I had to wonder what had happened to the fish that jump into the cooking pot of their own accord.

Leif Segerstam returned to the FNO pit after a long absence, and received thunderous applause from the audience already before the performance began. Unfortunately, he did not quite live up to expectations and his conducting was rather uneven. At points Segerstam drew opulent Romantic sound and towering climaxes from his orcherstra, but at others – especially when Strauss's own inspiration wanes – he seemed to lose momentum. Therefore, the acts failed to form continuous music dramatic entities. Instead, the performance felt more like a selection of marvellously executed highlights occasionally rising from a fairly lacklustre bacground.

The FNO had assembled a very competent cast for this challenging opera. **Kirsi Tiihonen** repeated her fine interpretation of the dyer's wife, her dramatic soprano sounding firm and strong. **Marion Amman's** brigther voice suited the Empress's high-lying music. **Anna-Liisa Jakobsson** coped surprisingly well with the highly dramatic and rather ungrateful role of the Nurse. However, her voice doesn't really have the required volume, and the great phrase ending the second act didn't deliver the kick it normally does. **Hannu Niemelä** was a sympathetic Barak, and though his baritone tends to wobble a bit nowadays, he brought appropriate warmth and reliability to the dyer's music. **Jon Ketilsson's** baritonal tenor sounded suitably heroic, but he did not posess enough freedom or sheen in his highest register to be an ideal Emperor.

Così fan tutte

In May, the FNO also staged **Mozart's** and **Da Ponte's** ingenious masterpiece, *Così fan tutte*. **Guy Joosten's** intelligently modernised production has remains fresh even though I

Kansallisooppera oli koonnut jälleen erittäin tasokkaan laulajakaartin tähän haastavaan oopperaan. **Kirsi Tiihonen** teki hienon roolisuorituksen värjärin vaimona, ja hänen dramaattinen sopraanonsa soi kiinteänä ja vahvana. **Marion Ammanin** kuulas sopraano puolestaan oli paikallaan keisarinnan korkealla liikkuvassa musiikissa. **Anna-Liisa Jakobsson** selviytyi yllättävän hyvin imettäjän huippudramaattisesta ja melko epäkiitollisesta roolista. Hänen äänestään kuitenkin puuttuu roolin edellyttämä volyymi, ja esimerkiksi toisen näytöksen lopettavassa suuressa fraasissa ei ollut oikeanlaista potkua. **Hannu Niemelä** oli sympaattinen Barak, ja vaikka hänen baritoninsa on nykyään taipuvainen huojuntaan, hän lauloi värjärin musiikin asiaan kuuluvalla lämmöllä ja varmuudella. **Jon Ketilssonin** baritonaalinen tenori kuulosti sopivan sankarilliselta, mutta hänen ylärekisterinsä ei ollut ihanteellisen loistokas ja vapautunut keisarin musiikkia ajatellen.

Così fan tutte

Toukokuussa esitettiin myös Mozartin ja Da Ponten nerokas mestariteos, *Così fan tutte*. **Guy Joostenin** älykäs teoksen modernisointi on kestänyt hyvin useammankin katsomisen, ja tapahtumien sijoittaminen lomahotelliin tuo oopperan aina yhtä ajankohtaisen teeman lähemmäksi nykykatsojaa. Muutama yksityiskohta tosin ärsyttää: ennen kaikkea aarian "Smanie implacabili" pilaaminen sillä, että Dorabella joutuu pelehtimään typerästi verhon kanssa. Mutta kokonaisuus ei onneksi näihin pariin kauneusvirheeseen kaadu.

Kevään miehitys (6.5.) oli kohtalaisen tasapainoinen, mikä on tässä ensemble-oopperassa ensisijaisen tärkeää. **Tove Åman** selvisi hienosti Fiordiligin hankalista aarioista, ja **Lilli Paasikiven** tamminen ääni sopi hyvin maanläheisen Dorabellan rooliin. Tuomas Katajala lauloi erittäin vakuuttavasti Ferrandona, eikä roolin vaikea tessitura näyttänyt häntä pahemmin rasittavan. **Jaakko Kortekankaan** näyttämökarisma toi uskottavuutta Guglielmon rooliin, ja hän lauloi niin ikään hyvin. Sen sijaan miehityksen Despina ja Don Alfonso olivat muihin nähden lieviä pettymyksiä. **Dilbérin** hentoinen sopraano ja hienostunut laulu eivät oikein vakuuta rahvaanomaisen Despinan roolissa**. Marco Stella** oli luotettava Don Alfonso, joskin hieman kuivasointinen, mutta olisin kaivannut hänen tulkintaansa enemmän purevaa kyynisyyttä ja ylimielisyyttä.

Così palasi tauon jälkeen loppukesällä, ja näin teoksen uudelleen elokuun 20. päivänä. Tuolloin naiskaksikko oli mielestäni marginaalisesti heikompi kuin loppukeväällä, vaikka sinänsä **Karine Babajanyanin** Fiordiligissa tai **Tuija Knihtilän** Dorabellassa ei ollutkaan mitään vikaa. Babajanyan lauloi roolinsa hieman savuisella sopraanolla, ja Knihtilä teki takuuvarmaa työtä vaikka hänen äänensä ei olekaan yhtä täyteläisesti soiva kuin Paasikiven. Miehet sen sijaan olivat samaa tasoa kuin loppukeväällä. Nuori **Paolo Fanale** lauloi Ferrandon miel-

Kuva: Heikki Tuuli

Nuori Paolo Fanale lauloi Cosi fan tuttessa Ferrandon miellyttävän lyyrisellä tenorilla.
In Cosi fan tutte Paolo Fanale was a pleasantly lyrical Ferrando.

have now seen it several times. Setting this opera in a hotel resort brings the always relevant theme closer to the modern viewer. There are some annoying details; for example, "Smanie implacabili" is ruined because Dorabella has to stupidly play around with a curtain – completely unnecessary. Happily this and a few other minorly irritating points do not overly affect this enjoyable production.

The spring cast (May 6) was fairly well balanced, which is crucial for this ensemble opera. **Tove Åman** expertly navigated Fiordiligi's demanding arias, and **Lilli Paasikivi's** oaken voice suited the down-to-earth Dorabella. **Tuomas Katajala** was an impressive Ferrando, and the difficult tessitura of the role did not seem to tire him. **Jaakko Kortekangas** was a believable Guglielmo, and he too sang well. However, the Despina and Don Alfonso were slightly disappointing. **Dilbér's** delicate soprano and sophisticated singing did not really fit the vulgar Despina of this production. **Marco Stella** was reliable if a little dry-toned as Don Alfonso, but I thought his interpretation could have had more biting cynicism and arrogance.

Così returned in the early autumn, and I saw it again on September 20. I found the two women to be marginally weaker than in

lyttävän lyyrisellä tenorilla, ja **Markus Nieminen** oli kaikin puolin mainio Guglielmo. Dilbér ja Stella toistivat roolisuorituksensa keväältä. Kari Tikka johti molemmat esitykset hänelle ominaiseen tyyliin: täysin luotettavasti mutta hieman jäykähkösti minun makuuni.

Figaron häät

Loppukesällä esitettiin *Cosín* lisäksi myös toinen Mozartin ja Da Ponten yhteityön tuotos, *Figaron häät*. Mozartin humaanein komedia on viihdyttänyt Kansallisoopperan yleisöä luotettavasti kohta 150 esityksen verran, eikä kyllästymisen merkkejä ole. Jussi Tapolan ohjaus alkaa tosin jo näyttää ikäiseltään, ja ehkä olisi viimein syytä tarjota tälle verrattomalle mestariteokselle uusi produktio.

Nuorekas miehitys ja eloisa kapellimestari varmistivat varsin energisen esityksen elokuun 19. päivänä. Oopperan nimiroolin lauloi tällä kertaa **Tuomas Pursio**. Figaro makaa ehkä hieman matalalla hänen baritoniansa ajatellen, mutta hän lauloi ja näytteli varmuudella. Vieraileva **Markus Brück** oli kokemistani kreiveistä ehdottomasti lipevin, ja tätä mielikuvaa vahvisti hänen baritoninsa hieman nasaali sointi. Mutta hän lauloi ja näytteli hyvin ilmeikkäästi, ja lipevyys on toki kreiviä kohtalaisen hyvin kuvaava ominaisuus, joten eipä tästä voi valittaa. Tove Åman oli herkkä kreivitär, **Tiina Vahevaara** mainio Susanna ja **Riikka Rantanen** teki parhaansa vaikuttaakseen teini-ikäiseltä pojalta. Lilli Paasikiven tasoinen laulaja on melkoista ylellisyyttä Marcellinan roolissa, mutta **Jyrki Korhonen** ei ollut parhaassa äänessään Bartolona ja kuulosti käheältä. **Hannu Jurmu** selvästi nautti olostaan Don Basiliona, mutta tulkinta meni jonkin verran liioittelun puolelle. **Jan-Latham König** piti yllä varsin ripeitä tempoja, mutta hänen käsissään Mozartin musiikki soljui luontevasti ja ”hullun päivän” tapahtumat hurmasivat jälleen.

Kuva: Heikki Tuuli

Tove Åman oli herkkä Kreivitär Figaron häissä.
Tove Åman was a sensitive Countess in The Marriage of Figaro.

Andrea Chénier

Umberto Giordanon suosituin ooppera, *Andrea Chénier*, palasi ohjelmistoon elokuun lopussa. Tämä teos on onnistunut pysymään perusohjelmiston liepeillä, vaikka varsinaisesta mestariteoksesta ei olekaan kyse. Giordano nimittäin lupaa enemmän kuin lopulta antaa: *Chénier'n* musiikki kuulostaa jatkuvasti siltä, että hetkenä minä hyvänsä se avautuu suureen, puccinimaiseen melodiaan, mutta näin tapahtuu oikeastaan vasta viimeisen näytöksen aariassa ja duetossa.

the spring, though there was nothing as such to compain about in **Karine Babajanyan's** Fiordiligi or **Tuija Knihtilä's** Dorabella. Babajanyan sang her part with slightly husky soprano, and Knihtilä was thoroughly dependable even if her voice is not as rich as Paasikivi's. The men were pretty much at the same level. The young **Paolo Fanale** was a pleasingly lyrical Ferrando, and **Markus Nieminen** was excellent as Guglielmo. Dilbér and Stella repeated their performances from the spring. **Kari Tikka** conducted both performances in typical fashion, solidly but a little too stiffly for my taste.

The Marriage of Figaro

The early autumn season also contained another opera by Mozart and Da Ponte, *The Marriage of Figaro*. The most humane of Mozart's comic operas has entertained the FNO audience nearly 150 times in its current incarnation, and there seem to be no signs of its popularity waning. However, **Jussi Tapola's** production is beginning to show its age (it was first conceived for the old opera house on Bulevardi), and so it may be time to give this incomparable masterpiece a new realisation.

The youthful cast and lively conductor ensured an energetic performance on August 19. The title role was taken by **Tuomas Pursio**. Figaro may lie a little low for his baritone, but he sang and acted with conviction. The visiting **Markus Brück** was by far the sleaziest count of my experience, and this impression was hightened by the slightly nasal sound of his voice. But he was a vivid actor and sang with great expressiveness, and admittedly sleaze is an appropriate attribute for the count, so one really can't complain. **Tove Åman** was a sensitive countess, **Tiina Vahevaara** was a perky Susanna and **Riikka Rantanen** did her best to seem like a teenage boy. A singer of **Lilli Paasikivi's** statu-

Chénier'n ensimmäinen aaria kuin myös Maddalenan ja Gérard'n aariat ovat ennemmin dramaattisia monologeja. En tarkoita sitä, että musiikki olisi kehnoa, mutta se ei kuitenkaan ole niin hyvää kuin ehkä ensi kuulemalta vaikuttaa.

Giancarlo del Monacon ohjaus on enimmäkseen perinteinen, mutta sisältää muutamia modernismiin viittaavia piirteitä. Varsin kelvollinen siis, mutta se ei avaa teoksesta mitään uusia puolia. Vaativan pääosan haasteet eivät näyttäneet pelottavan **Mikhail Agafonovia**, ja hän lauloi Chénier'n roolin varmuudella vahvalla spinto-tyyppisellä tenorillaan. Sen sijaan Päivi Nisula ei ollut aivan parhaassa vedossa. Hänen laulunsa kuulosti kohdin pakotetulta ja häneltä epäonnistui yksi korkea nuotti aariassaan. Hannu Niemelä oli luotettava Gérard, mutta hänen baritoninsa sointi ei ole kovinkaan italialainen ja äänen huojunta hieman laski kokonaisvaikutelmaa. **Alberto Hold-Garrido** johti illan esityksen luontevasti muttei oikein onnistunut löytämään tämän teoksen edellyttämää tunteen paloa.

Aleksis Kivi

Alminsalin puolella alkusyksyllä esitettiin **Einojuhani Rautavaaran** kamariooppera *Aleksis Kivi*. Tämä teos sävellettiin alun perin esitettäväksi taidekeskus Retretissä Savonlinnan oopperajuhlien yhteydessä vuon-

Kuva: Stefan Bremer

Giancarlo del Monacon Andrea Chénier -ohjaus on enimmäkseen perinteinen, mutta sisältää muutamia modernismiin viittaavia piirteitä.
Giancarlo del Monaco's production of Andrea Chénier is mostly traditional, but with some modernist touches.

re is luxury casting in the role of Marcellina. On the other hand, the Bartolo, **Jyrki Korhonen**, did not appear to be in his best form and sounded hoarse. **Hannu Jurmu** obviously enjoyed himself as Don Basilio, but I found his interpretation to be somewhat exaggerated. **Jan Latham-König** kept up quite brisk tempi, but in his hands Mozart's music flowed naturally and the "folle journée" was as enchanting as ever.

Andrea Chénier

Umberto Giordano's most popular opera, *Andrea Chénier*, was revived in late August. This piece has maintained its position on the fringe of the core repertoire, although it is hardly a great masterpiece. Giordano seems to promise more than he actually delivers: the music of *Chénier* constantly sounds as if it will burst into a magnificent Puccinian melody at any moment, but this only really happens in the aria and duet of the final act. Chénier's first aria is more of a dramatic monologue, as are Maddalena's and Gérard's arias. By this I don't mean that the music is bad; it's simply just not as good as it initially sounds.

Giancarlo del Monaco's production is mostly traditional, but with some modernistic touches. A decent production, but not one which reveals anything new about the piece. The arduous title role held no fears

na 1996. Kuten Rautavaaran teoksille on tyypillistä, *Aleksis Kivi* ei ole naturalistinen ooppera, vaan siinä sekoittuvat monet eri tasot: mennyt ja nykyisyys, todellisuus ja uni, rationaalisuus ja alitajunta. Teoksen dramatiikka ei myöskään ole suoraviivainen, eivätkä tapahtumat välttämättä seuraa loogista kulkua, vaikka päällisin puolin tarina eteneekin Kiven nuoruudesta hänen kuolemaansa. Varsin ominainen piirre on se, että Kiven arkkiviholliseen, professori August Ahlqvistin keskeinen rooli on puherooli, mikä on ehkä hieman vieraannuttavaa oopperassa – mutta tämä on varmasti ollutkin säveltäjän päämääränä. En ole täysin vakuuttunut siitä, että *Aleksis Kivi* on onnistunut ooppera, mutta mielenkiintoinen teos se joka tapauksessa on.

Alminsalin produktiosta vastasi **Pekka Milonoff**. En ollut myöskään täysin vakuuttunut hänen ohjauksestaan, ja kuten hänen ohjaamassaan *Punaisessa viivassa* minusta näyttämöllä oli hieman liikaa touhuamista, mikä vei kohdin tarpeettomasti huomiota keskeisistä tapahtumista. Tosin teoksen todellisuuden ja houreen sekoitukseen tämä oli ehkä sopivaa.

Musiikillisesti esitys (14.9.) oli varsin onnistunut. **Mikko Franck** johti innostuneesti loukkaantuneesta jalasta huolimatta. **Pauliina Linnosaari** oli ihastuttava Hilda, ja Riikka Rantanen sai Charlottan rooliin muistuttamaan *Ruusuritarin* Marsalkatarta. **Ville Rusanen** oli oiva valinta nuoreksi Aleksiksi, mutta illan ehdoton tähti oli veteraani **Jorma Hynninen**. Hänen baritoninsa soi edelleen komeasti, ja hän osoitti jälleen olevansa suuri taiteilija tehden huomattavan roolisuorituksen ikääntyneenä Kivenä. Varsinkin oopperan päättävä monologi oli erittäin koskettava.

Falstaff

Verdin viimeinen mestariteos oli koominen ooppera *Falstaff*. **Arrigo Boiton** libretto perustuu ensisijaisesti Shakespearen näytelmään *Windsorin iloiset rouvat*, mutta mukana on myös vaikutteita *Henrik IV*:stä ja *Henrik V*:stä. Kahdeksankymppinen Verdi sävelsi tämän oopperan "omaksi ilokseen", ja lopputulos on jotain varsin poikkeuksellista suuren italialaissäveltäjän tuotannossa. Verdi oli kokeillut koomista aihetta vain kerran aikaisemmin hänen toisessa oopperassaan, *Päivä kuninkaana* (*Un giorno di regno*). Tuo teos floppasi ensiesityksessään, eivätkä myöhemmätkään yritykset ole olennaisesti parantaneet kyseisen oopperan mainetta.

Kuva: Heikki Tuuli

Aleksis Kiven ehdoton tähti oli Jorma Hynninen (vas.). August Ahlqvistia esitti näyttelijä Timo Torikka.
Jorma Hynninen (left) was the undeniable star of Aleksis Kivi. The part of August Ahlqvist was taken by the actor Timo Torikka.

for **Mikhail Agafonov**, who tackled Chénier with a confident, spinto tenor. Unfortunately, **Päivi Nisula** was not in her best voice as Maddalena. Her singing sounded forced and she missed a top note in her aria. Hannu Niemelä was dependable as Gérard, but his baritone is not particularly Italianate and the wobble in his voice lessened the overall impression. **Alberto Hold-Garrido** conducted fluently but didn't infuse the piece with the raw emotion it calls for.

Aleksis Kivi

In the Alminsali auditiorium, the early autumn offered the chamber opera *Aleksis Kivi* by **Einojuhani Rautavaara**. Kivi is Finland's national writer and the first author of a significant novel in Finnish, *The Seven Brothers*. Rautavaara's opera was first composed to be performed in conjunction with the Savonlinna Opera Festival in 1996, and the venue was the art centre Retretti. As is typical for the composer's works, *Aleksis Kivi* is not a naturalistic piece of drama, but mixture of levels: the past and the present, reality and fantasy, rationality and the subconscious. The dramatic structure of this opera is not linear, and events do not necessarily follow

Vaikka mm. *Naamiohuvit* ja *Kohtalon voima* sisältävät joitakin koomisia piirteitä, kesti 50 vuotta kunnes Verdi palasi puhdataan koomisen oopperan pariin. Ikääntynyt Verdi innostui shakespearelaisesta aiheestaan ja loi niin energisen teoksen, että on vaikea kuvitella sen olevan jo liki 80-vuotiaan säveltämä. *Falstaffissa* Verdin onnistui tuottamaan suorastaan yltäkylläisen määrän hänelle tyypillisiä upeita melodioita. Nämä ovat kuitenkin pääosin niin lyhyitä, etteivät ne paria poikkeusta lukuun ottamatta juurikaan ehdi tarttua korvaan. Verdi ei tunnu malttaneen kehitellä näitä melodioita, joten *Falstaff* lienee ainoa Verdin ooppera, jossa ei ole yhtään selvää hittibiisiä. Erona aikaisempiin oopperoihin on myös se, että *Falstaff* on ehdoton ensemble-teos, joka edellyttää laulajilta erityistä tarkkuutta. Näistä syistä Falstaff ei ole saavuttanut samanlaista suuren yleisön suosiota kuten esim. *Rigoletto*, *Aida* tai *Otello*, ja vaatii muutaman kuuntelukerran ennen kuin teoksen moninaiset riemut käyvät ilmi. Näistä seikoista huolimatta, tai ehkä juuri niiden takia, *Falstaff* on suuri koominen ooppera

Nautin paljon **Marco Arturo Marellin** ohjauksesta. Näyttämö ei ollut naturalistisesti lavastettu, vaan mm. Fordin talo kuvattiin vain viitteellisesti. Tapahtumia ei myöskään ollut sidottu tiettyyn periodiin, vaan puvustus oli sekoitus eri aikakausia. Tämä ei kuitenkaan ollut missään määrin häiritsevää, vaan kokonaisuus oli hyvin harmoninen, ja lämpimän pastellinsävyiset näyttämökuvat toivat väriä tapahtumiin. Henkilöohjaus oli toimivaa, ja näyttämöllä oli aina riittävästi toimintaa, mutta huomio kiinnittyi aina päätapahtumiin.Vain parista yksityiskohdasta olin eri mieltä. Esimerkiksi Ford joutui meuhkaamaan turhan paljon aariansa aikana, ja Falstaffin jokeen heittäminen olisi voinut olla näyttävämpi. Lisäksi en ollut vakuuttunut viimeisen näytöksen Ku Klux Klan –puvuista – niistä syntyneet mielleyhtymät Falstaffin kiusaamisen aikana olivat varsin epämiellyttävä. Mutta nämä olivat pieniä kauneusvirheitä muuten erinomaisessa ohjauksessa.

Kansallisooppera oli koonnut ensi-iltaan (19.9.) hienon miehityksen, eikä mukana ollut ainuttakaan heikkoa lenkkiä. **Roberto di Candialla** ei ehkä ole suurimpien Falstaffien kaltaista näyttämön täyttävää persoonallisuutta, mutta hän oli kaikin puolin mainio pyylevänä ritarina. **Piero Terranova** oli sopivan porvarillinen Ford, ja hän lauloi vahvasti ja sai asiaan kuuluvaa vakavuutta aariaansa. **Ildikó Raimondi** toi Alice Fordin rooliin heleänä soivan sopraanon, ja Lilli Paa-

Kuva: Stefan Brenner

Roberto di Candia ja Ildiko Raimondi vierailivat Falstaffin ja Alice Fordin rooleissa. Roberto di Candia and Ildiko Raimondi were Falstaff and Alice Ford.

in a logical sequence, although superficially the story proceed's from Kivi's youth to his death. An important aspect of the work is that the role of August Ahlqvist, the literary critic and Kivi's nemesis, is a speaking part (taken by the actor **Timo Torikka**). This is slightly alienating in a through-composed piece, but suits the character of the philistine Ahlqvist. I'm not entirely convinced that *Aleksis Kivi* succeeds as an opera, but it is an interesting piece nonetheless.

Pekka Milonoff was responsible for the Alminsali production. This did not completely convince me either, and as with Milonoff's *Red Line* at the FNO, I felt there was too much unnecessary and distracting action on stage. However, at points this did highlight the mix of delusion and reality that is so central to the work.

Musically, the performance on September 14 was quite successful. **Mikko Franck**

sikivi lauloi tyypillisen täyteläisesti Meg Pagena. **Hilke Andersen** oli sopivan touhukas Rouva Quickly, vaikka hänellä ei ollutkaan tässä roolissa yleensä kuultua vahvaa rintarekisteriä. **Anu Komsi** ja Tuomas Katajala olivat sopivan lyyriset rakastavaiset. **Pietro Rizzo** johti valtavalla energialla ja piti monet hankalat ensemble-kohtaukset hyvin kasassa. Kansallisoopperan kuoro ja orkesteri saivat Verdin partituurin soimaan sopivalla kepeydellä ja briljanssilla.

Näin myös myöhemmän esityksen toisella miehityksellä lokakuun 21. päivänä. Tämä esitys, vaikka edelleen varsin mallikas, ei ollut yhtä energinen kuin ensi-ilta. **Marco Chingari** oli kelpo Falstaff, joka lämpeni rooliin paremmin illan mittaan. Hänen ylärekisterissään oli kohdin hieman kyseenalaista sointia, mutta muuten hän selvisi roolista kaikella kunnialla. Jaakko Kortekangas oli ehdottoman luotettava Ford, ja pidin **Kaisa Rannan** ja **Jussi Myllyksen** muodostamasta nuoresta pariskunnasta jopa enemmän kuin ensi-illan miehityksestä. Sen sijaan iloiset rouvat eivät olleet aivan ensi-illan tasolla. **Anna-Kristiina Kaappolan** ääni oli mielestäni hieman kevyenpuoleinen Alice Fordin rooliin, vaikka hän hyvin lauloikin, ja **Anna-Liisa Jakobsson** Meg Pagena ei kuulostanut ihanteellisen italialaiselta. **Nadine Weissmannilla** oli runsaampi alarekisteri kuin Andersenilla, mutta muuten mielestäni jälkimmäinen onnistui ensi-illassa paremmin Quicklyna. Pietro Rizzo johti jälleen energisen mutta hallitun esityksen.

Kuva: Stefan Brenner

Falstaffin loppu: "Koko maailma on vain pilaa".

The ending of Falstaff: "All the world's a joke".

conducted with vigour despite his leg injury. **Pauliina Linnosaari** was a delightful Hilda, and **Riikka Rantanen's** assumption of Charlotta brought to mind the Marschallin from *Rosenkavalier*. **Ville Rusanen** was a good choice for the young Aleksis, but the undeniable star of the evening was the veteran **Jorma Hynninen**. His baritone is still in great form and he once again showed what a fine artist he is, giving a memorable portrayal of the aging Kivi. Especially the final monologue that ends the opera was very moving.

Falstaff

Verdi's final masterpiece was the comic opera *Falstaff*, based on the beloved character by **Shakespeare**. The almost octogenerian Verdi composed *Falstaff* "for his own pleasure", and the resulting opera contains a wealth of melodic invention. However, almost none of these melodies are developed into hit tunes, and possibly because of this *Falstaff* has never achieved the popularity of *Rigoletto*, *Aida* or *Otello*. But it is a great comic opera, and it's glories are only fully revealed after several listenings.

I enjoyed **Marco Arturo Marelli's** production a lot. The setting was not a naturalistic one, and *e.g.* Ford's house was only depicted in an abstract way. The events were not tied to a particular period; rather, the costumes were a mix from different epochs. In spite of this the production had a very harmonious feel to it, with the warm pastel shades of the set bringing colour to the staging. The direction of the characters was effective, and there was always enough action on stage without distracting from the main focus. I disagreed with only a couple of details. For example, Ford had to fuss about a little too much during his aria, and tossing Falstaff into the Thames could have been more visually impressive. In addition, I was slightly disturbed by the Ku Klux Klan outfits in the final acts – the connotations that sprang to mind were quite unpleasant. But these were minor blemishes in an otherwise commendable production.

The FNO had assembled a splendid cast for the première (September 19), and there were no weak links. **Roberto di Candia** may not have quite the stage-filling personality of the most renowned Falstaffs, but he gave an admirable performance as the rotund knight. **Piero Terranova** was a suitably bourgeois Ford, and sang his aria strongly and with appropriate seriousness. **Ildikó Raimondi** brought a clear, forthright soprano to the role of Alice Ford, and **Lilli Paasikivi** sang with typical vocal distinction. **Hilke Andersen** may have lacked the deep chest notes of many a Mistress Quickly, but made a fitting busybody of this role. **Anu Komsi** and Tuomas Katajala were charmingly lyrical as the young lovers. **Pietro Rizzo** conducted with boundless energy but still kept the many tricky ensemble scenes under tight control. The FNO chorus and orchestra brought all the necessary lightness and brilliance to Verdi's mercurial score.

I also saw a later performance on October 21, with a different cast. This second outing, though still a very competent performance, was not quite as vivacious as the première had been. **Marco Chingari** was an adequate Falstaff who warmed into the role as the evening progressed. There were moments of questionable intonation, especially in his top register, but all in all made a decent impression in this role. **Jaakko Kortekangas** was a thoroughly dependable Ford, and I liked **Kaisa Ranta's** and **Jussi Myllys's** young couple even more than that of the première. However, the merry wives were not quite at the same level as earlier. I found **Anna-Kristiina Kaappola's** voice a little on the light side for the role of Alice Ford, and **Anna-Liisa Jakobsson** didn't sound ideally Italianate as Meg Page, though she otherwise both sang and acted well. **Nadine Weissmann** had a more ample lower register than Andersen, but on the whole I preferred the latter as Quickly. Pietro Rizzo was again the energetic but contained conductor.